

Teorie národního hospodářství

Studenti PF UK

Vypracované otázky ke zkoušce

2011

Tento text vznikl jako příprava na ústní zkoušku z předmětu Teorie národního hospodářství, vyučovaného na právnické fakultě UK. Text vytvořili sami studenti druhého ročníku, nemusí tedy být i přes veškeré korektury zcela správný a autoři nepřebírají žádnou odpovědnost za výsledek zkoušky. Texty byly vytvořeny na wiki studentů PF UK <http://ius.tulacek.eu/>.

Soubor vygenerován: 16.12.2011, 03:49

Obsah

A	Předmět a metody národohospodářské teorie	1
A.71	Předmět národohospodářské teorie a její základní kategorie	1
	Předmět	1
	Základní ekonomický problém	1
	Definice národohospodářské teorie = ekonomie:	1
	Ekonomie x ekonomika	1
	Kategorie národohospodářské teorie	2
A.30	Hlavní historické a současné směry ekonomického myšlení	2
	Merkantilismus	2
	Fyziokraté	3
	Klasická politická ekonomie	3
	Marxismus	4
	Německá historická (ekonomická) škola	4
	"Marginální revoluce" → Neoklasická ekonomická škola	4
	Neoklasická ekonomická škola	4
	Keynesiánství	5
	Chicagská škola	6
	Monetarismus	6
	Institucionalismus	6
	Hlavní názorové proudy soudobé ekonomie	6
B	Základní ekonomické pojmy a principy	8
B.98	Základní ekonomické principy a modely, metodické chyby ekonomického uvažování	8
	Základní ekonomické principy	8
	Přínosy a náklady	8
	Porovnání na základě peněžních hodnot	8
	Racionalita a vlastní zájem	9
	Náklady alternativ a utopené náklady	9
	Uvažování v mezních (marginálních) veličinách	9
	Ekonomická efektivnost	9
	Ekonomická rovnost	9
	Ekonomické modely	9
	Metodické chyby ekonomického uvažování	10
B.54	Náklady alternativ a utopené náklady, ilustруйте na příkladech	10
	Náklady alternativ	10
	Utopené náklady	11
B.97	Základní ekonomické otázky, typy a odlišnosti ekonomických systémů	11
	Základní ekonomické otázky	11
	Typy a odlišnosti ekonomických systémů	12
B.17	Ekonomická efektivnost, Paterovo a Kaldor-Hicksovo kritérium efektivnosti	13
	Ekonomická efektivnost	13
	Paretova a Kaldor-Hicksova efektivnost	14
	Ukazatelé ekonomické efektivnosti	15
	Efektivita a rovnost	15
B.85	Trhy výrobních faktorů, jejich úloha, specifika a regulace	15
	(Nájemní) trhy výrobních faktorů	15
	Výrobní faktory	16
	Národní důchod	17
B.89	Typy ekonomických subjektů, jejich postavení a úloha v národním hospodářství	17
B.49	Model ekonomického koloběhu	17
	Rovnováha v modelu ekonomického koloběhu	19
	Zahrnutí cen do modelu ekonomického koloběhu	20
	Ekonomická nerovnováha	20
B.55	Národohospodářské agregáty a jejich význam	21
	HDP	21
	Inflace	21

Nezaměstnanost	21
Platební bilance	21
B.46 Metody měření HDP	22
Metoda výrobní	22
Metoda důchodová	22
Metoda výdajová	22
C Tržní systém a státní ekonomická regulace	23
C.82 Trh a tržní systém, typy trhů	23
Trh v užším pojetí	23
Trh v širším pojetí	24
Tržní systém	24
C.87 Tržní cena a její funkce	25
Cena	25
Tržní rovnováha	25
Funkce ceny	27
C.7 Cenová a necenová konkurence, principy marketingu	29
Marketing a jeho cíle	29
Konkurence a její typy	29
Marketing a jeho definice	30
C.31 Hospodářská politika, její cíle, druhy a účinnost, magický čtyřúhelník	32
Hospodářská politika	32
Základní hospodářské cíle	32
Hospodářskopolitické nástroje	32
Druhy hospodářské politiky	32
Účinnost hospodářské politiky	33
C.88 Tržní selhání, jeho druhy a příčiny, ilustруйте na příkladech	33
Nedokonalá konkurence	33
Externality	33
Veřejné statky a neúplné trhy	34
Asymetrické informace	34
C.90 Veřejná a soukromá řešení tržních selhání	34
Veřejná řešení tržních selhání	35
Soukromá řešení tržních selhání	35
C.75 Státní regulace trhů, ceny ve smíšené ekonomice	36
Regulace trhů	36
Ceny ve smíšené ekonomice	37
C.73 Selhání vlády a jeho příčiny	38
Důvody vládního selhání	38
D Poptávka, nabídka a tržní cena	39
D.10 Zákon poptávky, zákon nabídky, zákon poptávky a nabídky, zákon jedné ceny	39
Zákon poptávky	39
Zákon nabídky	41
Zákon poptávky a nabídky	42
Zákon jedné ceny	42
D.8 Cenová, důchodová a křížová elasticita poptávky	43
Pružnost poptávky	43
Cenová elasticita poptávky	43
Pružnost poptávky a celkové spotřebitelské výdaje	43
Poptávka v krátkém a dlouhém období	44
Poptávka na jednotlivém trhu a poptávka po zboží jednoho prodávajícího	44
Křížová pružnost poptávky	44
Důchodová pružnost poptávky	44
D.70 Přebytek výrobce a spotřebitele, efektivita tržní rovnováhy	44
Přebytek spotřebitele	44
Přebytek výrobce	45
Celkový přebytek	46
Tržní rovnováha	46
Efektivita tržní rovnováhy	47
D.77 Státní zásahy do cen, jejich příčiny, důsledky a efektivita	47
Přímé státní regulace	47
Nepřímé státní regulace	47
Příčiny	47
Důsledky	47
Efektivita	47

E	Rozhodování, ekonomika a správa firem	49
E.9	Cíle, náklady, příjmy a zisk firmy	49
	Cíle	49
	Náklady	49
	Zisk	50
	Příjmy	51
E.35	Implicitní a explicitní náklady firmy, ekonomický a účetní zisk	51
	Implicitní a explicitní náklady firmy	51
	Ekonomický a účetní zisk	51
E.61	Normální zisk firmy, ekonomická renta a její dobývání	52
	Firma	52
	Explicitní náklady a implicitní náklady	52
	Ekonomický a účetní zisk	52
	Normální zisk	52
	Ekonomická renta	52
E.53	Náklady a nákladové křivky firmy, analýza firemních nákladů	53
	Celkové náklady dělíme na	53
	Průměrné celkové náklady	54
	Mezní náklady firmy	54
	Produkční funkce firmy	54
	Mezní produkt práce/mezní produkt kapitálu	54
	Průběh nákladových křivek	55
E.44	Marginální náklady a jejich význam	57
	Stav firemní rovnováhy	57
	Význam marginálních nákladů	57
	Rozhodování o zastavení činnosti	58
	Uzavření vs. ukončení činnosti	58
E.99	Zákon klesajícího mezního produktu, princip úspor z rozsahu	58
	Princip úspor z rozsahu	58
E.25	Financování firmy, finanční ukazatele a jejich funkce při řízení firmy	59
	Finanční zdroje firmy	59
	Cíle financování	59
	Krátkodobé a dlouhodobé financování	59
	Základní principy finančního řízení firmy	60
	Finanční ukazatele	60
E.96	Význam a struktura rozvahy firmy	61
	Struktura rozvahy	62
	Majetková struktura podniku - aktiva	62
	Kapitálová struktura podniku - pasiva	62
E.21	Ekonomický pohled na vybrané právní formy podniků, jejich výhody a nevýhody	64
	Specifické firmy	66
E.18	Ekonomické aspekty správy korporací	67
	Správa korporace	67
	Corporate governance	68
	Vnitřní a vnější model corporate governance	68
	Vnější model	68
	Vnitřní model	68
	Problém pán a správce	69
F	Struktura trhu, typy konkurence a konkurenční politika	70
F.78	Struktura trhu a tržní síla, relevantní trh	70
	Struktury trhu	70
	Tržní síla	71
	Relevantní trh	71
F.15	Efektivnost dokonalé konkurence	71
F.83	Trh dokonalé konkurence a postavení firmy na tomto trhu	72
	Efektivnost dokonalé konkurence	73
	Dokonalá konkurence a reálné trhy	73
	Reálně existující případ dokonalé konkurence	73
F.58	Nedokonalá konkurence, příčiny vzniku a hlavní typy, ztráta blahobytu v podmínkách nedokonalé konkurence	73
	Konkurence	73
	Omezení konkurence	74
	Dokonalá konkurence	74
	Nedokonalá konkurence	74
	Důsledky nedokonalé konkurence	74
	Typy nedokonalé konkurence	74
	Konkurenční, prokonkurenční či protitrustová politika	77
F.33	Chování firem v podmínkách dokonalé a monopolistické konkurence	77

Konkurence	77
Dokonalá konkurence (na nabídkové straně trhu)	78
Nedokonalá konkurence	78
Monopolistická konkurence	78
F.34 Chování firem v podmínkách oligopolu a monopolu	79
Oligopol	79
Monopol	80
F.42 Konkurenční politika, antimonopolní zákonodárství, regulace přirozených monopolů	81
Konkurenční politika	81
Protimonopolní zákonodárství	81
Regulace přirozených monopolů	82
Ochrana hospodářské soutěže v EU a ČR	83
G Kapitál a kapitálové trhy	84
G.40 Kapitál, jeho vznik, formy a funkce	84
Co je to kapitál	84
Vznik kapitálu	84
Formy kapitálu	84
Kapitálový trh	85
G.37 Instituce kapitálového trhu a jejich význam	85
Instituce kapitálového trhu	85
Instituce spojené s trhy cenných papírů	85
Instituce finančního zprostředkování	86
Stádní chování investorů	87
G.52 Nabídka, poptávka a rovnováha na trhu kapitálu	87
Nabídka na kapitálovém trhu	87
G.3 Aktiva, jejich druhy a vlastnosti, stanovení ceny aktiv	89
Aktiva	89
Druhy a vlastnosti	89
Výnosy, ceny, rizika aktiv	89
Míra výnosu aktiva	89
P/E (Price/Earnings ratio)	89
Tržní cena aktiv	89
Neriziková aktiva	90
Investiční riziko	90
Postupy investování	90
G.39 Investování a spekulace, vznik a důsledky "investičních bublin"	90
Některé relevantní pojmy	90
Investování prostředků na kapitálových trzích	91
Investiční bublina	91
G.79 Subjekty kapitálového trhu	92
G.67 Primární a sekundární kapitálové trhy a jejich význam	94
Vznik kapitálu	94
Trh kapitálu	94
Primární a sekundární trh	95
Primární kapitálový trh	95
Sekundární kapitálový trh	95
H Trh práce, zaměstnanost a rozdělení příjmů	96
H.65 Poptávka a nabídka na trhu práce, vliv substitučního a důchodového efektu na nabídku práce	96
Nabídka práce	96
Poptávka práce	97
Trh práce	97
H.84 Trh práce (poptávka, nabídka a rovnováha)	98
Poptávka po práci a nabídka práce	98
Rovnováha na trhu práce	99
Grafy	99
H.86 Tržní a netržní faktory determinace mezd, mzdová strnulost, jej příčiny a důsledky	100
Specifické faktory determinace mezd	100
Mzdová strnulost	101
H.59 Nezaměstnanost, příčiny, druhy a měření, vztah nezaměstnanosti a inflace	101
Dělení nezaměstnanosti	102
H.72 Rozdělení důchodů, nerovnosti v důchodech, přerozdělovací procesy a jejich nástroje	103
Rozdělení mezd a příjmů	103
Sledování mzdové (příjmové) nerovnosti	103
Přerozdělování příjmů a jeho nástroje	104

I Peníze a měnová politika	105
I.63 Peníze, jejich funkce a formy, úloha zlata v dějinách	105
Peníze	105
Funkce peněz	105
Formy peněz	106
Úloha zlata v dějinách	106
I.94 Vymezení peněz, peněžní zásoba a peněžní agregáty	106
Vymezení peněz	106
Peněžní zásoba a peněžní agregáty	106
I.41 Komoditní peníze, zlatý standard, peníze s nuceným oběhem	107
Komoditní peníze	107
Zlatý standard	107
Nucený oběh	107
I.51 Nabídka a poptávka na trhu peněz, cena peněz, výnosová křivka	108
Nabídka po penězích	108
Poptávka po penězích	108
Faktory ovlivňující poptávku po penězích	108
Poptávka po penězích a úroková míra	108
I.5 Bankovní systém, tvorba peněz a peněžní multiplikátor	109
Peněžní multiplikátor	110
I.50 Monetární politika a její nástroje	110
Cíle MP	110
Cílování inflace	111
Nástroje MP	111
Omezení regulace peněžní zásoby	111
Nezávislost centrální banky	112
Funkce bankovního systému	112
I.56 Nástroje expanzivní fiskální a monetární politiky, jejich význam a účinnost	112
Expanzivní monetární politika	112
Expanzivní nástroje monetární politiky	112
Expanzivní fiskální politika	113
I.57 Nástroje restriktivní měnové a rozpočtové politiky, jejich význam a účinnost	114
Restriktivní monetární politika	114
Restriktivní nástroje monetární politiky	114
Restriktivní fiskální politika	114
I.6 Bezprostřední a konečné cíle měnové politiky, cílování inflace	115
Bezprostřední cíle měnové politiky	115
Konečné cíle měnové politiky	115
Cílování inflace	115
I.43 Kvantitativní teorie peněz a cen, Fisherova rovnost	115
Fisherova rovnost	115
Z historie	116
I.62 Omezení měnové a fiskální politiky	116
Měnová politika	116
Rozpočtová politika	117
I.45 Měnová báze a tvorba peněz, peníze jako dluh	118
Měnová báze	118
Tvorba peněz	119
Peníze jako dluh	120
I.14 Diskontní, lombardní a repo sazba jako měnové nástroje	120
Úrokové sazby České národní banky	121
I.29 Funkce a nástroje centrální banky	122
Centrální banka	122
Funkce centrální banky	122
Nástroje centrální banky	122
Nezávislost	123
Česká národní banka	124
I.60 Nezávislost a odpovědnost centrální banky	124
Nezávislost centrální banky	124
Odpovědnost centrální banky	124
I.36 Inflace a její měření, druhy, příčiny a důsledky inflace, inflační daň	125
Metody výpočtu	125
Využití ukazatelů inflace	126
Závažnost inflace	126
Příčiny inflace	126
Dopady inflace	126
Protiinflační politika	127

I.12	Inflační daň	127
	Deflace, její příčiny a důsledky, past likvidity a kvantitativní uvolňování	127
	Deflace	127
	Past likvidity	128
	Kvantitativní uvolňování	128
J	Hospodářský růst	129
J.80	Teorie hospodářského růstu	129
	Hospodářský růst a jeho zdroje	129
	Příčiny hospodářského růstu	129
	Produktivita a její faktory	130
	Růstová politika	130
	Politika nabídkové stránky ekonomiky	131
	Výhody a nevýhody hospodářského růstu	131
J.69	Produktivita práce a kapitálu a jejich faktory, politika nabídkové strany	132
	Produktivita	132
	Produktivita práce	132
	Produktivita kapitálu	133
	Politika nabídkové stránky ekonomiky	134
J.22	Ekonomický růst a rozvoj, zdroje a typy růstu, růstová politika	134
	Zdroje (typy) ekonomického růstu	134
	Růstová politika	135
	Důsledky hospodářského růstu	136
K	Hospodářský cyklus a stabilizační politika	142
K.32	Hospodářský cyklus, jeho příčiny a fáze	142
	Fáze	142
	Typy hospodářských cyklů podle délky	143
	Příčiny hospodářského cyklu	143
	Pojmy	143
K.66	Poptávkové a nabídkové šoky, jejich vliv na recesi	144
	Model souhrnné poptávky a nabídky	144
	Model souhrnné poptávky	144
	Průběh souhrnné nabídky	146
K.38	Investiční akcelerátor a multiplikátor a jejich význam pro průběh hospodářského cyklu	149
	Vývoj spotřebních a investičních výdajů	149
	Investiční akcelerátor a multiplikátor	149
K.26	Finanční a měnová krize, možné příčiny a důsledky	150
	Druhy finanční krize	150
	Finanční krize	150
	Bankovní panika	151
	Měnová krize	152
K.10	Cíle, principy a nástroje stabilizační politiky	153
	Ovlivňování agregátní poptávky	153
	Koordinace monetární a fiskální politiky	155
	Problémy fiskální politiky	155
	Problémy monetární politiky	156
K.2	Agregátní poptávka a nabídka, potenciální a reálný produkt	156
	Agregátní poptávka	156
	Agregátní nabídka	157
	Potenciální HDP	157
	Reálný HDP	157
	Ekonomická rovnováha a ekonomické výkyvy	158
K.4	Automatické stabilizátory a jejich funkce, vysvětlete na příkladu	158
	Jednorázová záměrná opatření (diskrétní) a vestavěné (automatické) stabilizátory	159
	Vztah požadavku na vyrovnaný státní rozpočet a automatických stabilizátorů	159
K.27	Fiskální multiplikátory, efekt vytěsňování	159
	Expanzivní fiskální politika	159
	Fiskální multiplikátor	160
	Efekt vytěsňování	160
	Celkový účinek fiskální expanze	160
K.20	Ekonomické multiplikátory a jejich význam (Keynesův multiplikátor, peněžní multiplikátor, fiskální multiplikátor)	161
	Příklady multiplikátoru	161
	Keynesův multiplikátor	161
	Peněžní multiplikátor	161
	Fiskální multiplikátor	162

K.28 Fiskální politika, její cíle a nástroje	162
Fiskální politika	162
L Státní rozpočet a daňový systém	164
L.93 Veřejné finance, jejich funkce a složky, státní rozpočet a jeho deficity	164
Veřejné finance	164
Rozpočtová soustava	164
L.76 Státní rozpočet, základní struktura jeho příjmové a výdajové stránky	165
Příjmy státního rozpočtu	166
Výdaje státního rozpočtu	166
Typy rozpočtu	166
L.11 Daně, jejich druhy a ekonomické vlastnosti, daňová politika	168
Principy daňového systému	170
L.16 Efektivnost zdanění, daňové břemeno a „náklady mrtvé váhy“, Lafferova křivka	170
Efektivnost zdanění	170
Dopad daní	171
Náklady mrtvé váhy	171
Lafferova křivka	172
L.23 Euro a Maastrichtská kritéria, Pakt stability a růstu	172
Euro - bleskový úvod	172
Historie eura	173
Maastrichtská kritéria	173
Pakt stability a růstu	173
Aktuality o euru	174
M Mezinárodní ekonomické vztahy	175
M.1 Absolutní a komparativní výhody v mezinárodním obchodě, vysvětlete na příkladu	175
Příčiny	175
Absolutní výhoda	175
Komparativní výhoda	175
M.48 Mezinárodní měnové vztahy, devizové trhy, optimální měnové zóny	176
Devizové trhy a měnové kurzy	176
Mezinárodní měnový fond a brettonwoodský systém	179
Optimální měnové zóny	180
Mezinárodní obchod	180
M.64 Platební a obchodní bilance, jejich struktura a význam	182
Platební bilance	182
Obchodní bilance	183
M.13 Devizové režimy a jejich národohospodářské důsledky	185
Fixní (pevný) směnný kurz	186
Flexibilní (plovoucí) kurzy	186
Brettonwoodský měnový systém	186
Kurz dvoustranný a vícestranný, nominální a reálný	187
Devizové režimy a hospodářská politika	188
M.47 Mezinárodní ekonomická integrace a její formy, globalizace ekonomiky	189
Hlavní cíle mezinárodní ekonomické integrace:	189
Stupně integrace	189
Mezinárodní organizace	190
Ekonomická globalizace	190
M.95 Vývoj evropské ekonomické integrace, jednotný vnitřní trh, hospodářská a měnová unie EU	190
Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)	190
Evropské společenství pro atomovou energii a Evropské hospodářské společenství	190
Evropská společenství	191
EU a nové členské státy	191
Jednotný vnitřní trh	191
Hospodářská a měnová unie (HMU)	192
Konvergenční kritéria, Pakt stability a růstu, Euroskupina	192
N Základy ekonomie veřejného sektoru	194
N.24 Externalita, jejich příčiny, důsledky a řešení	194
Negativní externalita	194
Pozitivní externalita	195
Řešení	195
N.81 Transakční náklady a Coaseův teorém	198
Ronald Harry Coase	198
Transakční náklady	198

Coaseho teorém	199
N.92 Veřejné a částečně veřejné statky, společné zdroje	200
Statky čisté a částečně veřejné	201
Společné zdroje a veřejně poskytované soukromé statky	202
Veřejné a soukromé poskytování statků	203
N.74 Soukromé a veřejné statky, veřejné poskytování statků	203
Soukromé statky	203
Veřejné statky	203
Statky částečně veřejné	204
Společné zdroje	204
Veřejně poskytované soukromé statky	204
N.68 Principy ekonomické teorie veřejné volby	205
Problémy veřejné volby	206
Racionální neznalost	206
Zájmové skupiny	206
N.91 Veřejná produkce statků, její příčiny a důsledky	206
Příčiny veřejné produkce	207
Problémy veřejné produkce	207
Soukromá výroba veřejných statků	207
N.19 Ekonomické chování byrokracie	207
Ekonomické charakteristiky úřadu	208
Motivace byrokracie	208
Příčiny růstu úřadů	208
1 Seznam otázek	209

Okruh J

Hospodářský růst

J.80. Teorie hospodářského růstu

Hospodářský růst a jeho zdroje

342

- **Hospodářský růst = růst ekonomiky** = zvyšování výkonu ekonomiky (množství vyrobeného zboží a služeb) měřená z pravidla ukazatelem hrubého domácího produktu (HDP) v čase
- Národohospodářská teorie se zabývá především otázkou zdrojů (příčin) hospodářského růstu a otázkou, co může pro zvýšení, resp. udržení výkonnosti národní ekonomiky dělat hospodářská politika
- hospodářský růst znamená, že ekonomika více vyrábí, a proto může i více spotřebovávat a investovat $\Rightarrow$ je jedním z hlavních ekonomických a politických cílů národních ekonomik i nadnárodních ekonomických seskupení
- hospodářský růst je zvyšování (potenciální) výkonnosti ekonomiky v čase $\rightarrow$ růst (potenciálního) HDP
- měří se reálným HDP ve stálých cenách, příp. reálným HDP na hlavu (na obyvatele), resp. jejich meziročními změnami v % ($\Rightarrow$ tempo růstu/poklesu reálného produktu)
- procentuální vyjádření ekonomického růstu znamená, že absolutní přírůstky HDP závisí na jeho výši (když mají 2 země stejný přírůstek HDP, tak ta s vyšším hrubým domácím produktem má i větší absolutní přírůstek HDP $\Rightarrow$ k dosažení ekonomické úrovně hospodářsky vyspělejších zemí musí méně vyspělé země dosahovat podstatně vyššího tempa růstu hrubého domácího produktu)
- **hospodářský rozvoj** = dlouhodobé zvyšování ekonomického blahobytu země
  - problematika hospodářského rozvoje se vztahuje především k chudým „rozvojovým“ zemím
- ekonomický rozvoj charakterizují vedle HDP i sociálně ekonomické indikátory (např. zdravotní úroveň obyvatelstva, sociální úroveň, ...)

Příčiny hospodářského růstu

Historické pohledy

343

- *Adam Smith*
  - „Pojednání o původu a podstatě bohatství národů“
  - za hlavní faktory zvyšování bohatství (množství vyrobených statků a služeb) považoval dělbu práce a akumulaci kapitálu
- *Neoklasický model*
  - růst HDP závislý na růstu kapitálu, který závisí na růstu úspor
  - Rychlejší hospodářský růst vyžaduje vyšší míru úspor, která vytváří předpoklad pro růst vybavenosti práce kapitálem
- *Keynesiánský model*
  - hlavním stimulem růstu je rostoucí domácí, popř. zahraniční poptávka
  - Hospodářský růst může být vyvolán („tažen“) růstem soukromé spotřeby, zvyšováním investic podnikové sféry, růstem vládních výdajů nebo růstem exportu
  - Princip tzv. Keynesova multiplikátoru
- *Institucionální teorie*
  - snaží vysvětlit dlouhodobé přetrvávání rozdílů v ekonomické úrovni mezi rozvinutými a méně rozvinutými zeměmi jejich rozdílnými institucionálními podmínkami

3 hlavní možnosti národního hospodářství jak zvýšit objem produkce

- *Plné využití (neúplně využitých) ekonomických zdrojů*
  - Plné využití zejm. výrobních kapacit a pracovních sil
  - Neúplné využití ekonomických zdrojů se pojí s hospodářským cyklem a je krátkodobé
  - Stabilizační hospodářská politika mu může pomoci podporou spotřeby a expanzivní finanční politikou
- *zvýšení objemu zdrojů (extenzivní růst)*
  - zapojení vyššího objemu práce, přírodních zdrojů a kapitálu
  - k růstu objemu kapitálových statků je důležitým faktorem rozsah úspor a investic
  - větší kvantita práce (přistěhovalectvím, větším přírůstkem obyvatelstva, . . .) i většího objemu přírodních zdrojů (jejich objevením nebo využitím nových zdrojů) lze dosáhnout ve vyspělých ekonomikách obtížně a jejich zdroje jsou omezené
- *zvýšování kvality výrobních faktorů*
  - tj. technologický vývoj, inovace, rostoucí vzdělání
  - hlavním zdrojem růstu se stává produktivita práce – vyšší kvalita pracovní síly, vyšším množstvím a kvalitou fyzického kapitálu
  - z dlouhodobého hlediska hlavní zdroj hospodářského růstu

Produktivita a její faktory

344

- **produktivita** = označení toho, jak efektivně hospodářství využívá práci, kapitál a další ekonomické zdroje
- měří se jako rozsah výrobků a služeb vyprodukovaných s využitím jednotky urč. ekonomického zdroje (pracovník, čas, . . .)
- v národním hospodářství je to objem produktu HDP na jednu zaměstnanou osobu
- **v národním hospodářství záleží především na**
  - *množství a kvalitě kapitálového vybavení práce*
    - * zvýšení množství a kvality kapitálového zařízení je nejrychlejším způsobem zvýšení produktivity práce ⇒ aby se zabránilo principu klesajícího mezního přírůstku, je potřeba souběžných technologických změn
    - * Joseph Schumpeter:
      - pro zavádění technologických změn jsou důležití podnikatelé
      - tvořivá destrukce = likvidace zastaralých a málo výnosných výrob a jejich nahrazování moderními technologiemi a produkty
  - *kvalitě pracovní síly*
    - * vzdělání, kvalifikace, motivace a flexibilita pracovní síly je klíčová pro produktivitu
    - * investice do lidského kapitálu nejsou znehodnoceny principem klesajícího mezního produktu
  - *efektivitě využití a vzájemného kombinování ekonomických zdrojů*
    - * jednou z nejstarších metod efektivního strojního využití je dělba práce a specializace
    - * dělbu práce popsal již Adam Smith v díle *Pojednání a původu a podstatě bohatství národů*
  - *celkové ekonomické podmínky*
    - * produktivita práce je ovlivněna fází ekonomického cyklu – s útlumem ekonomické aktivity firmy omezují objem výroby a náklady → rozsah zásob i výroby omezí snadno, ale propuštění pracovníků je složité a nese s sebou ekonomické i sociální dopady, proto s tím váhají
  - *kvalita přírodních zdrojů*
    - * produktivita práce je závislá i na kvalitě a dostupnosti především nerostných surovin
    - * s růstem mezinárodního obchodu a technologického rozvoje závislost ekonomiky na své národní zásobě přírodních zdrojů klesá
  - *kvalitě institucionálního a legislativního rámce ekonomiky*
    - * k růstu ekonomiky je potřeba příznivých institucionálních a legislativních předpokladů, a to je zejm.: ochrana soukromého vlastnictví a investic, rychlá vymahatelnost práva, efektivní a nezkorumpovaná státní správa, . . .

Růstová politika

345

- dlouhodobě nejefektivnější formou růstové politiky (hospodářsko-politických opatření na podporu růstu) jsou opatření podporující tvorbu fyzického kapitálu, tj. investice podniků do nových technologií, strojů a zařízení

- **tvorba fyzického kapitálu**

- základní faktor růstu produktivity i výkonu ekonomiky
- předpokladem investice jsou domácí úspory nebo přístup k finančním zdrojům ze zahraničí
- *domácí úspory* (zejm. úspory domácností)
  - * hlavní předpoklad pro tvorbu kapitálu
  - * faktory podporující výši domácích úspor: vyšší úroveň reálných úrokových sazeb (úrokové sazby minus inflace), růst příjmů domácností po zdanění (příznivá daňová politika), dostupnost nepříliš rizikových nástrojů spoření a investic
  - * faktory snižující výši domácích úspor: vysoké zdanění kapitálových příjmů, finanční nestabilita, záporná úroveň reálných úrokových sazeb
  - * nepříznivé podmínky mohou vést až k tzv. kapitálovým únikům = přesouvání úspor domácností a firem do zahraničí, popř. jejich přesun do neproduktivních aktiv (např. zlata)
  - * hlavním hospodářským opatřením posilujícím tvorbu domácích úspor je snížení podnikových i dalších daní, popř. daňová podpora investic → ponechá podnikům a domácnostem větší objem prostředků na investice a motivuje k investicím
- *vnější úspory* (přliv zahraničního kapitálu)
  - * důležité zejm. v zemích s nízkou úrovní HDP na hlavu, kde je tím pádem obtížnější tvorba domácích úspor
  - * vládní podpora ekonomiky pomocí snahy o přilákání zahraničních investic (př. daňové úlevy, ochrana zahr. investic, stabilita kurzu domácí měny, ...)
- vláda může přispívat k tvorbě úspor a investic ovlivněním:
  - * rozpočtové politiky
    - rozpočtový deficit vede k nutnosti státu půjčovat si na kapitálových trzích, a tím dochází k zvyšování úrokových sazeb, a tím k omezení soukromých investic
    - vláda by měla omezit rozpočtové výdaje státu
  - * struktury státních výdajů
    - produktivita státních či veřejných investic je nižší než produktivita soukromých investic
    - efektivnější je privatizace a omezení státní regulace

- **další opatření na podporu růstu a produktivity**

- zvyšování úrovně vzdělanosti pracovní síly
- posílení pružnosti pracovního trhu – reformování pracovního práva a zákonů regulujících kolektivní vyjednávání
- podpora výdajů na výzkum a vývoj
- investice do ekonomické infrastruktury (např. do dopravní infrastruktury)
- stabilita legislativního prostředí – pro firmu je důležitá jistota, že se nezmění státem stanovená „pravidla hry“ a její investice do výrobního zařízení se jí navrátí
- omezení rozsahu státní regulace ekonomiky, tj. deregulace ekonomiky – nižší regulace ekonomiky omezuje neproduktivní náklady firem a vede ke zvýšení produktivity výrobních faktorů
- liberalizace trhů – omezení administrativních překážek pro vstup do urč. odvětví
- privatizace státních podniků – privatizace a liberalizace trhů vede ke zvýšení konkurence a tím i zvýšení tlaku na kvalitu a produktivitu
- omezení průmyslové politiky států – průmyslová politika = selektivní státní pomoc urč. ekonomický odvětvím či podnikům, které jsou často ekonomům či politikům „blízké“. Problémem je, že se často dostává pod tlak různých skupinových zájmů a vede spíš k neefektivnosti a plýtvání

Politika nabídkové stránky ekonomiky

346

- hospodářská politika soustřeďující se na problémy růstu produkce zboží a služeb, resp. souhrnné národohospodářské nabídky
- koncentruje se na ovlivnění produktivity a výrobních nákladů firem a posílení pružnosti tržní ekonomiky
- hospodářský růst podle ní lze urychlit především politikou, kte se zaměřuje na podporu vyšší efektivity firem, omezení regulace a vyšší ochoty (motivace) k práci a investicím

Výhody a nevýhody hospodářského růstu

347

- **výhody růstu**

- více produktů/vyšší spotřeba

- lepší infrastruktura (dopravní a komunikační sítě, energie apod.)
- vyšší sociální blahobyt (dostupnost vzdělání, zdravotnictví, delší dovolené, sociální pojištění aj.)
- možnost vyššího přerozdělení ve prospěch chudých

• **nevýhody růstu**

- nerovnoměrné rozdělení příjmů
- negativní externality růstu (odpad, ekologické škody, vyčerpání přírodních zdrojů aj.)
- sociální dopady (stres, zločinnost aj.)

- snaha omezit ekonomický růst na úroveň tzv. **udržitelného růstu** – růst, kt. umožňuje zachovávat přírodní zdroje, resp. kvalitu životního prostředí na neměnné úrovni

- tj. růst, který nevede ke sklonu k životu na úkor budoucích generací

Teorie národního hospodářství, Jan Urban, 3. vydání, 2011 (str. 372–385); Powerpointová prezentace J. Urbana TNH 2

J.69. Produktivita práce a kapitálu a jejich faktory, politika nabídkové strany

Produktivita

348

- produktivita je jedním z nejvýznamnějších měřítek ekonomické výkonnosti. Měří podíl celkového výstupu oproti váženému průměru vstupů

Produktivita práce

349

- **Produktivitou práce rozumíme obecně množství produkce zhotovené jedním pracovníkem za jednotku času**
- Vyjadřuje se tak účinnost lidské práce, určitý stupeň realizované schopnosti vytvářet hodnoty. Produktivita práce se měří jako poměr mezi objemem produkce, vyrobené za určitou dobu a množstvím práce na ni vynaloženou
- Vynaloženou práci vyjadřujeme nepřímo dobou její trvání, tj. počtem směn, resp. hodin, počas kterých byla práce jednotlivými pracovníky vynakladaná, nebo počtem osob zapojených v dané době do výroby příslušného objemu produkce
- $P = Q / t$
  - kde:
    - * **P** - produktivita práce
    - * **Q** - objem produkce
    - * **t** - spotřeba práce (doba vynakladání práce na objem produkce Q nebo průměrný evidenční stav pracovníků v daném období)
- Rast produktivity práce se projevuje snížením množství práce, vynaložené na výrobu jednotky produkce nebo zvýšením objemu vyrobené produkce při rovnakém množství vynaložené práce. Rast produktivity práce vede k úspoře vynakladané práce i úspoře mzdových nákladů
- k nejobvyklejším ukazovatelům podnikové produktivity práce patří objem či hodnota produkce připadající na jednoho pracovníka či jednotku vynaloženého času, na úrovni národního hospodářství pak objem produktu (HDP) připadající na jednu zaměstnanou osobu
- závisí na těchto faktorech:
  - *množství a kvalitě kapitálového vybavení práce*
    - * zvýšení množství a kvality kapitálového zařízení je nejrychlejším způsobem zvýšení produktivity práce - aby se zabránilo principu klesajícího mezního přírůstku, je potřeba souběžných technologických změn
    - * Joseph Schumpeter:
      - pro zavádění technologických změn jsou důležití podnikatelé
      - tvořivá destrukce = likvidace zastaralých a málo výnosných výrob a jejich nahrazování moderními technologiemi a produkty
  - *kvalitě pracovní síly*
    - * vzdělání, kvalifikace, motivace a flexibilita pracovní síly je klíčová pro produktivitu

- * investice do lidského kapitálu nejsou znehodnoceny principem klesajícího mezního produktu
- *efektivitě využití a vzájemného kombinování ekonomických zdrojů*
  - * jednou z nejstarších metod efektivního strojního využití je dělba práce a specializace
  - * dělbu práce popsal již Adam Smith v díle „Pojednání a původu a podstatě bohatství národů“
- *celkové ekonomické podmínky*
  - * produktivita práce je ovlivněna fází ekonomického cyklu – s útlumem ekonomické aktivity firmy omezují objem výroby a náklady → rozsah zásob i výroby omezí snadno, ale propuštění pracovníků je složité a nese s sebou ekonomické i sociální dopady, proto s tím váhají
- *kvalita přírodních zdrojů*
  - * produktivita práce je závislá i na kvalitě a dostupnosti především nerostných surovin
  - * s růstem mezinárodního obchodu a technologického rozvoje závislost ekonomiky na své národní zásobě přírodních zdrojů klesá
- *kvalitě institucionálního a legislativního rámce ekonomiky*
  - * k růstu ekonomiky je potřeba příznivých institucionálních a legislativních předpokladů, a to je zejm.: ochrana soukromého vlastnictví a investic, rychlá vymahatelnost práva, efektivní a nezkorumpovaná státní správa

Produktivita kapitálu

350

• Tvorba fyzického kapitálu

- **základní faktor růstu produktivity i výkonu ekonomiky**
- *předpokladem investice jsou domácí úspory nebo přístup k finančním zdrojům ze zahraničí*
- *domácí úspory (zejm. úspory domácností)*
  - * hlavní předpoklad pro tvorbu kapitálu
  - * faktory podporující výši domácích úspor: vyšší úroveň reálných úrokových sazeb (úrokové sazby minus inflace), růst příjmů domácností po zdanění (příznivá daňová politika), dostupnost nepřliš rizikových nástrojů spoření a investic
  - * faktory snižující výši domácích úspor: vysoké zdanění kapitálových příjmů, finanční nestabilita, záporná úroveň reálných úrokových sazeb
  - * nepříznivé podmínky mohou vést až k tzv. kapitálovým únikům = přesouvání úspor domácností a firem do zahraničí, popř. jejich přesun do neproduktivních aktiv (např. zlata)
  - * hlavním hospodářským opatřením posilujícím tvorbu domácích úspor je snížení podnikových i dalších daní, popř. daňová podpora investic → ponechá podnikům a domácnostem větší objem prostředků na investice a motivuje k investicím
- //vnější úspory (přiliv zahraničního kapitálu)

// * důležité zejm. v zemích s nízkou úrovní HDP na hlavu, kde je tím pádem obtížnější tvorba domácích úspor

- vládní podpora ekonomiky pomocí snahy o přilákání zahraničních investic (př. daňové úlevy, ochrana zahr. investic, stabilita kurzu domácí měny, ...)
- *vláda může přispívat k tvorbě úspor a investic ovlivněním:*
  - rozpočtové politiky
    - * rozpočtový deficit vede k nutnosti státu půjčovat si na kapitálových trzích, a tím dochází k zvyšování úrokových sazeb, a tím k omezení soukromých investic
    - * vláda by měla omezit rozpočtové výdaje státu
  - struktury státních výdajů
    - * produktivita státních či veřejných investic je nižší než produktivita soukromých investic
    - * efektivnější je privatizace a omezení státní regulace
- další opatření na podporu růstu a produktivity:
  - zvyšování úrovně vzdělanosti pracovní síly
  - posílení pružnosti pracovního trhu – reformování pracovního práva a zákonů regulujících kolektivní vyjednávání
  - podpora výdajů na výzkum a vývoj
  - investice do ekonomické infrastruktury (např. do dopravní infrastruktury)
  - stabilita legislativního prostředí – pro firmu je důležitá jistota, že se nezmění státem stanovená „pravidla hry“ a její investice do výrobního zařízení se jí navrátí

- omezení rozsahu státní regulace ekonomiky, tj. deregulace ekonomiky – nižší regulace ekonomiky omezuje neproduktivní náklady firem a vede ke zvýšení produktivity výrobních faktorů
- liberalizace trhů – omezení administrativních překážek pro vstup do urč. odvětví
- privatizace státních podniků – privatizace a liberalizace trhů vede ke zvýšení konkurence a tím i zvýšení tlaku na kvalitu a produktivitu
- omezení průmyslové politiky států – průmyslová politika = selektivní státní pomoc urč. ekonomický odvětvím či podnikům, které jsou často ekonomům či politikům „blízké“. Problémem je, že se často dostává pod tlak různých skupinových zájmů a vede spíš k neefektivnosti a plýtvání

Politika nabídkové stránky ekonomiky

351

- přednostně se koncentruje na ovlivnění produktivity a výrobních nákladů firem a posílení pružnosti tržní ekonomiky
- ekonomové strany nabídky zastávají názor, že hospodářský růst lze výrazně urychlit především politikou zaměřující se na podporu vyšší efektivity firem, omezení regulace a vyšší ochoty (motivace) k práci a investicím
- k praktickým opatřením politiky nabídkové strany patří především legislativní změny v oblasti pracovního práva a sociálního zabezpečení a posílení motivací k úsporám, investicím i práci na základě snížení daní, privatizace a liberalizace veřejných služeb apod.
- k častým názorům politiky nabídkové strany ekonomiky patří i tvrzení, že snížení daňových sazeb může ve skutečnosti snížit rozpočtový deficit, neboť nižší daně povedou k takovému povzbuzení ekonomické aktivity, které bude efekt poklesu daňových sazeb více než kompenzovat to povede k růstu daňových příjmů a poklesu deficitu

Teorie národního hospodářství, Jan Urban, 3. vydání, 2011, str. 375-383; zápisky ze semináře

J.22. Ekonomický růst a rozvoj, zdroje a typy růstu, růstová politika

Hospodářský růst

- zvyšování (potencionální) výkonnosti ekonomiky (množství vyrobeného zboží a služeb) v čase
- měří se reálným HDP (popř. reálným HDP na hlavu), resp. jejich meziročními změnami v % (tempo růstu/pokles reálného HDP)
- rozlišujeme krátkodobé ekonomické výkyvy a dlouhodobý růst (růstové trendy) - **teorie ekonomického růstu** řeší problematiku dlouhodobého růstu, fluktuacemi HDP v průběhu hospodářského cyklu se zabývají **teorie ekeekonomického cyklu**
- ekonomika může vyrábět a tudíž i spotřebovávat větší objem zboží a služeb → ekonomický růst je zdrojem blahobytu a růstu životní úrovně → jeden z hlavních ek. a politických cílů národních ekonomik
- předpokladem je plné využití ek. zdrojů

Hospodářský rozvoj

- dlouhodobé zvyšování ekonomického blahobytu země
- jeho problematika se vztahuje především k chudším (rozvojovým) zemím
- charakterizují ho i jiné indikátory než HDP - zdravotní úroveň obyvatelstva, úroveň vzdělání apod.

Zdroje (typy) ekonomického růstu

352

- jedna z ústředních ekonomických otázek: Jaké faktory a procesy k růstu ek. výkonnosti země přispívají? Co je třeba pro jeho udržení či zvýšení učinit? Jak čelit negativním důsledkům, které ek. růst přináší?
  - první vysvětlení - A. Smith: Pojednání o původu a podstatě bohatství národů - za hlavní faktory považoval dělbu práce a akumulaci kapitálu
1. **zajistit plné využití ek. zdrojů**, především výrobních kapacit a pracovní síly - krátkodobý ek. problém - stabilizační hosp. politika k tomu může přispět především podporou souhrnné poptávky, nástroji expanzivní finanční politiky
  2. **zvýšit objem produktivních zdrojů**, tj. kapitálových statků - důležitým faktorem je rozsah úspor a investic do tvorby fixního kapitálu
  3. **zvyšování kvality výrobních zdrojů** (technologický rozvoj, inovace, vzdělání,..) - hlavním zdrojem je růst produktivity práce (především ve vyspělých ekonomikách)

- růstu ekonomiky lze dosáhnout i vyšší kvantitou dalších výrobních faktorů - práce a přírodních zdrojů
- 1. vyšší přirozený přírůstek obyvatelstva, vyšší přistěhovalectví, zvýšená ekonomická aktivita obyvatelstva (tj. zaměstnáním osob, které dosud byly ekonomicky neaktivní, prodloužení pracovní doby
- 2. objevení či využití nových přírodních zdrojů
- tyto cesty ve vyspělých zemích poměrně omezené → hlavním zdrojem ekonomického růstu se stává růst produktivity spojený s vyšší kvalitou pracovní síly a vyšším množstvím a zejm. kvalitou kapitálu

Modely hospodářského růstu

1. **neoklasický model** - růst HDP je závislý na růstu kapitálu, který závisí na růstu úspor
2. **keynesiánský** - stimulem růstu je rostoucí poptávka; může být vyvolán (tažen) růstem soukromé spotřeby, zvyšováním investic podnikové sféry, růstem vládních výdajů nebo růstem exportu
3. **institucionální** - je potřeba smysluplných institucí (vymahatelnost práva, soukromé vlastnictví,..)

Růstová politika

353

- souvisí s otázkou → J.69
- hospodářskopolitická opatření na podporu ek. růstu
- na otázku, jak stát může přispět k růstu ekonomiky, neodpovídají ekonomové zcela jednotně

Tvorba fyzického kapitálu

354

- dlouhodobě nejefektivnější formou růstové politiky jsou opatření posilující **tvorbu fyzického kapitálu**, tj. investice soukromých podniků do nových technologií, strojů a zařízení
- základní faktor růstu produktivity i výkonu ekonomiky země (dlouhodobější rychlejší tempo HDP)
- předpokladem investic do tvorby jsou **domácí úspory** nebo **zdroje kapitálu ze zahraničí** (úvěr, přímé zahr. investice, zahr. pomoc)
- faktory podporující **domácí úspory** - úroveň reálných úrokových sazeb, příznivá daňová politika, úsporná rozpočtová politika, omezení st. regulace, dostupnost nepřliš rizikových nástrojů spoření a investic
  - od úspor odrazuje - vysoké zdanění kapitálových příjmů, finanční nestabilita či záporná úroveň úrokových sazeb ⇒ může vést až ke kapitálovému úniku (= přesouvání úspor do zahraničí) příp. ke sklonu ukládat úspory do neproduktivních aktiv např. zlata)
  - faktorem snižujícím zájem o nákup akcií může být i dvojitý zdanění zisků
- význam **vnějších úspor** (přílivu zahr. kapitálu) především v zemích, jejichž úroveň HDP na hlavu je nízká (nižší důchody)
  - vlády mohou přilákat zahraniční investice: daňové úlevy, ochrana zahr. investic, stabilita kurzu domácí měny,..
- k tvorbě úspor a investic může přispívat vláda **rozpočtovou politikou** a povahou státních výdajů
  - rozpočtový deficit vede stát k půjčování si na kapitálových trzích - to vede ke zvyšování úrokových sazeb a tím k omezování soukromých investic
  - ke snížení deficitu by ale nemělo docházet na základě růstu daňového zatížení firem a příjmů z investic → cestou je snížení výdajů státu (z krátkodobějšího hlediska může vést k pomalejšímu růstu ekonomiky
- produktivita veřejných investic je zpravidla nižší než produktivita soukromých investic

Další opatření na podporu růstu produkce a produktivity

- zvyšování vzdělanosti pracovní síly (investice do vzdělání, příležitosti ke zvyšování kvalifikace)
- posílení pružnosti pracovního trhu na základě reformy pracovního práva, omezení státu zasahovat do vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli
- podpora výdajů na výzkum a vývoj - investice do vědeckovýzkumné infrastruktury
- rozvoj ek. infrastruktury - státní investice do ek. infrastruktury jsou doplňkem i předpokladem soukromých podnikových investic
- stabilita legislativního prostředí - pokud se změní pravidla hry, může firma přijít o část investic, jejichž návratnost je delší
- omezení státní regulace - tj. deregulace ekonomiky - vede ke zvýšení produktivity
- liberalizace trhů - omezení administrativních překážek pro vstup do určitých odvětví → rozvoj konkurence vede ke snižování podnikových nákladů, což zvětšuje prostor pro podnikové investice
- privatizace státních podniků vedoucí ke zvýšení kvality řízení a tím i k růstu produktivity
- průmyslová politika státu patří k často prosazovaným, ale nejméně úspěšným nástrojům růstové politiky - jde o selektivní pomoc určitým odvětvím nebo podnikům - vede k plýtvání a neefektivnosti

Důsledky hospodářského růstu

355

- **pozitivní** - růst životní úrovně či kvality života, omezování chudoby
  - více produktů/vyšší spotřeba, lepší infrastruktura, vyšší sociální blahobyť, možnost vyššího přerozdělování ve prospěch chudých
- **negativní** - kvalita života roste jen do určité úrovně, pak se může naopak snižovat, ekologické dopady
  - →snaha omezit ek. růst na úroveň tzv. udržitelného růstu
  - nerovnoměrné rozdělení příjmů, sociální dopady (stres, zločinnost)
- kritika *konzumerismu* - sklon k nadměrné spotřebě stimulované umělým vytvářením potřeb
- i růst vede ke zvyšování ek. nerovnosti mezi sociálními skupinami či státy

Urban, Jan: Teorie národního hospodářství, 2011: str. 372-385; přednáška 20.10.2011

Dodatek 1

Seznam otázek

1. Absolutní a komparativní výhody v mezinárodním obchodě, vysvětlete na příkladu	M.1
2. Agregátní poptávka a nabídka, potenciální a reálný produkt	K.2
3. Aktiva, jejich druhy a vlastnosti, stanovení ceny aktiv	G.3
4. Automatické stabilizátory a jejich funkce, vysvětlete na příkladu	K.4
5. Bankovní systém, tvorba peněz a peněžní multiplikátor	I.5
6. Bezprostřední a konečné cíle měnové politiky, cílování inflace	I.6
7. Cenová a necenová konkurence, principy marketingu	C.7
8. Cenová, důchodová a křížová elasticita poptávky	D.8
9. Cíle, náklady, příjmy a zisk firmy	E.9
10. Cíle, principy a nástroje stabilizační politiky	K.10
11. Daně, jejich druhy a ekonomické vlastnosti, daňová politika	L.11
12. Deflace, její příčiny a důsledky, past likvidity a kvantitativní uvolňování	I.12
13. Devizové režimy a jejich národohospodářské důsledky	M.13
14. Diskontní, lombardní a repo sazba jako měnové nástroje	I.14
15. Efektivnost dokonalé konkurence	F.15
16. Efektivnost zdanění, daňové břemeno a „náklady mrtvé váhy“, Lafferova křivka	L.16
17. Ekonomická efektivnost, Paterovo a Kaldor-Hicksovo kritérium efektivnosti	B.17
18. Ekonomické aspekty správy korporací	E.18
19. Ekonomické chování byrokracie	N.19
20. Ekonomické multiplikátory a jejich význam (Keynesův multiplikátor, peněžní multiplikátor, fiskální multiplikátor)	K.20
21. Ekonomický pohled na vybrané právní formy podniků, jejich výhody a nevýhody	E.21
22. Ekonomický růst a rozvoj, zdroje a typy růstu, růstová politika	J.22
23. Euro a Maastrichtská kritéria, Pakt stability a růstu	L.23
24. Externality, jejich příčiny, důsledky a řešení	N.24
25. Financování firmy, finanční ukazatele a jejich funkce při řízení firmy	E.25
26. Finanční a měnová krize, možné příčiny a důsledky	K.26
27. Fiskální multiplikátory, efekt vytěšňování	K.27
28. Fiskální politika, její cíle a nástroje	K.28
29. Funkce a nástroje centrální banky	I.29
30. Hlavní historické a současné směry ekonomického myšlení	A.30
31. Hospodářská politika, její cíle, druhy a účinnost, magický čtyřúhelník	C.31
32. Hospodářský cyklus, jeho příčiny a fáze	K.32
33. Chování firem v podmínkách dokonalé a monopolistické konkurence	F.33
34. Chování firem v podmínkách oligopolu a monopolu	F.34
35. Implicitní a explicitní náklady firmy, ekonomický a účetní zisk	E.35
36. Inflace a její měření, druhy, příčiny a důsledky inflace, inflační daň	I.36
37. Instituce kapitálového trhu a jejich význam	G.37
38. Investiční akcelerátor a multiplikátor a jejich význam pro průběh hospodářského cyklu	K.38
39. Investování a spekulace, vznik a důsledky „investičních bublin“	G.39
40. Kapitál, jeho vznik, formy a funkce	G.40
41. Komoditní peníze, zlatý standard, peníze s nuceným oběhem	I.41
42. Konkurenční politika, antimonopolní zákonodárství, regulace přirozených monopolů	F.42
43. Kvantitativní teorie peněz a cen, Fisherova rovnost	I.43
44. Marginální náklady a jejich význam	E.44
45. Měnová báze a tvorba peněz, peníze jako dluh	I.45
46. Metody měření HDP	B.46
47. Mezinárodní ekonomická integrace a její formy, globalizace ekonomiky	M.47
48. Mezinárodní měnové vztahy, devizové trhy, optimální měnové zóny	M.48
49. Model ekonomického koloběhu	B.49
50. Monetární politika a její nástroje	I.50

51. Nabídka a poptávka na trhu peněz, cena peněz, výnosová křivka	I.51
52. Nabídka, poptávka a rovnováha na trhu kapitálu	G.52
53. Náklady a nákladové křivky firmy, analýza firemních nákladů	E.53
54. Náklady alternativ a utopené náklady, ilustруйте na příkladech	B.54
55. Národohospodářské agregáty a jejich význam	B.55
56. Nástroje expanzivní fiskální a monetární politiky, jejich význam a účinnost	I.56
57. Nástroje restriktivní měnové a rozpočtové politiky, jejich význam a účinnost	I.57
58. Nedokonalá konkurence, příčiny vzniku a hlavní typy, ztráta blahobytu v podmínkách nedokonalé konkurence F.58	F.58
59. Nezaměstnanost, příčiny, druhy a měření, vztah nezaměstnanosti a inflace	H.59
60. Nezávislost a odpovědnost centrální banky	I.60
61. Normální zisk firmy, ekonomická renta a její dobývání	E.61
62. Omezení měnové a fiskální politiky	I.62
63. Peníze, jejich funkce a formy, úloha zlata v dějinách	I.63
64. Platební a obchodní bilance, jejich struktura a význam	M.64
65. Poptávka a nabídka na trhu práce, vliv substitučního a důchodového efektu na nabídku práce	H.65
66. Poptávkové a nabídkové šoky, jejich vliv na recesi	K.66
67. Primární a sekundární kapitálové trhy a jejich význam	G.67
68. Principy ekonomické teorie veřejné volby	N.68
69. Produktivita práce a kapitálu a jejich faktory, politika nabídkové strany	J.69
70. Přebytek výrobce a spotřebitele, efektivita tržní rovnováhy	D.70
71. Předmět národohospodářské teorie a její základní kategorie	A.71
72. Rozdělení důchodů, nerovnosti v důchodech, přerozdělovací procesy a jejich nástroje	H.72
73. Selhání vlády a jeho příčiny	C.73
74. Soukromé a veřejné statky, veřejné poskytování statků	N.74
75. Státní regulace trhů, ceny ve smíšené ekonomice	C.75
76. Státní rozpočet, základní struktura jeho příjmové a výdajové stránky	L.76
77. Státní zásahy do cen, jejich příčiny, důsledky a efektivita	D.77
78. Struktura trhu a tržní síla, relevantní trh	F.78
79. Subjekty kapitálového trhu	G.79
80. Teorie hospodářského růstu	J.80
81. Transakční náklady a Coaseův teorém	N.81
82. Trh a tržní systém, typy trhů	C.82
83. Trh dokonalé konkurence a postavení firmy na tomto trhu	F.83
84. Trh práce (poptávka, nabídka a rovnováha)	H.84
85. Trhy výrobních faktorů, jejich úloha, specifika a regulace	B.85
86. Tržní a netržní faktory determinace mezd, mzdová strnulost, jej příčiny a důsledky	H.86
87. Tržní cena a její funkce	C.87
88. Tržní selhání, jeho druhy a příčiny, ilustруйте na příkladech	C.88
89. Typy ekonomických subjektů, jejich postavení a úloha v národním hospodářství	B.89
90. Veřejná a soukromá řešení tržních selhání	C.90
91. Veřejná produkce statků, její příčiny a důsledky	N.91
92. Veřejné a částečně veřejné statky, společné zdroje	N.92
93. Veřejné finance, jejich funkce a složky, státní rozpočet a jeho deficity	L.93
94. Vymezení peněz, peněžní zásoba a peněžní agregáty	I.94
95. Vývoj evropské ekonomické integrace, jednotný vnitřní trh, hospodářská a měnová unie EU	M.95
96. Význam a struktura rozvahy firmy	E.96
97. Základní ekonomické otázky, typy a odlišnosti ekonomických systémů	B.97
98. Základní ekonomické principy a modely, metodické chyby ekonomického uvažování	B.98
99. Zákon klesajícího mezního produktu, princip úspor z rozsahu	E.99
100. Zákon poptávky, zákon nabídky, zákon poptávky a nabídky, zákon jedné ceny	D.100